

De uppsaliensiska studentnationernas gamla kassakistor.

Den 14 januari 1663 är, säger Annerstedt i sin Uppsala Universitets historia »studentnationernas legala födelsedag». Förut sedda med oblida ögon af de akademiska fäderna — 1655 års konstitutioner förbjuda strängeligen *conventicula nationalia* — börja nu dessa korporationer få en fastare organisation. Ett tecken på att studenterna i sina sammanslutningssträfvanden nu kände sig stå på fastare mark är att man i slutet af 1600-talet allmänt började skaffa sig präktiga kistor till de kassor, hvilkas bildande varit de första lifstecknen från de uppväxande nationerna.

De nationskistor, som man numera har spaning på, äro visserligen ej mer än sex — en af dem förvarad i ett provinsmuseum, en annan i privat ägo — men som minnen från forna dagars studentlif förtjäna de sitt intresse. Genom sin olika ålder gifva de äfven en ganska fullständig bild af den utveckling, som här ägt rum.

Såsom äldst i serien måste otvifvelaktigt betecknas *Smålands nations*, fig. 1, med årtalet 1671 märkta *fiscus* (största längd, bredd och höjd: $0,80 \times 0,62 \times 0,59$ m.). Med sitt flata, med haspe försedda lock, sitt rektangulära gafvelfält och sina tunga beslag har den i jämförelse med de öfriga en tidig prägel. Nära följes den af en kista ($0,90 \times 0,48 \times 0,51$ m.), som tillhört *Natio Roslagica*, fig. 2, — denna nation har jämte *Natio Fjerdhundrens* och *Natio Uplandica* uppgått i den nuvarande Upplands nation. De genombrutna beslagen tyda dock på en tendens från det konstruktiva mot det ornamentala, hvarför denna torde få betraktas såsom något yngre. Äfven den på Gotlands Fornsal bevarade *Fiscus Nationis Gotholandicæ*

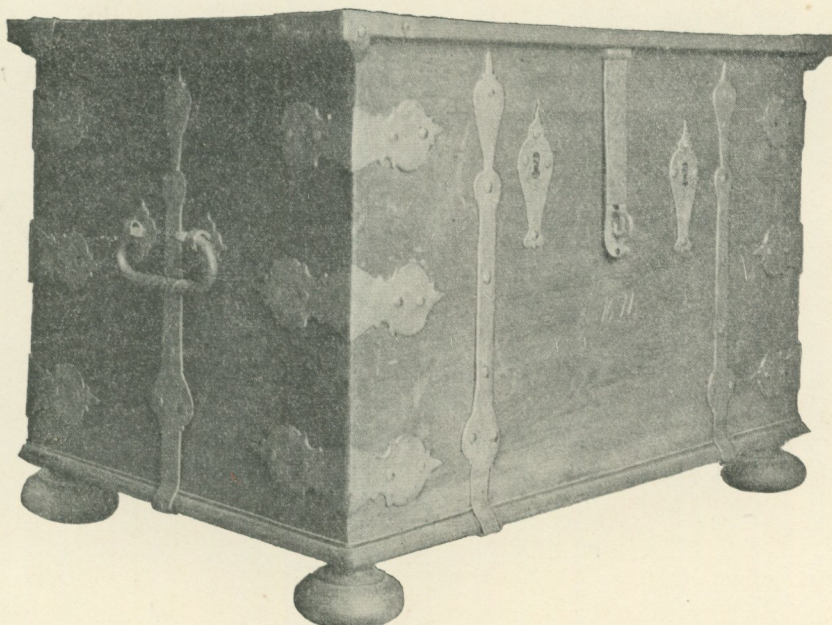

Fig. 1. Smålands nations fiscus.

På framsidans midt, nedanför haspen är inskuret årtalet 1671. G. Ekholm fot.

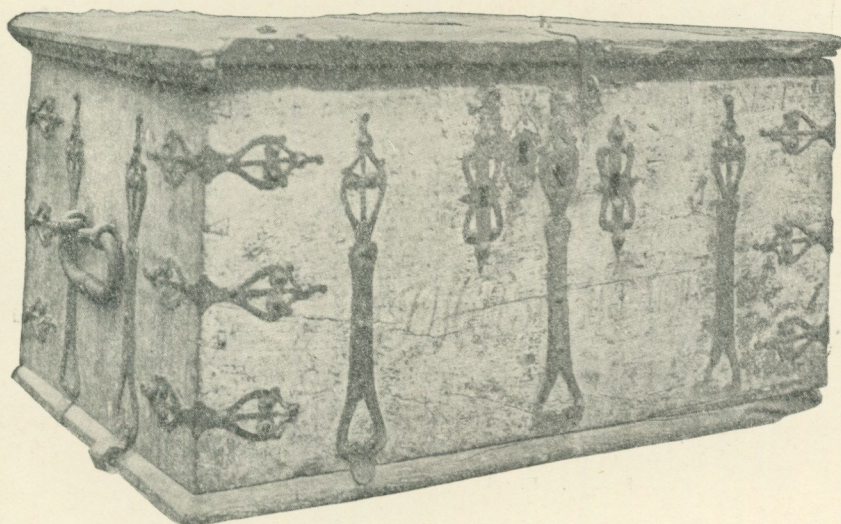

Fig. 2. Roslags nations fiscus.

På den ljus grågröna bottenfärgen är med rött måladt

FISCUS Nat. ROSL.

G. Ekholm fot.

Fig. 3. Gotlands nations fiscus.

På framsidan nedanför nyckelhålen inskriften FISCUS NATIONIS GOTHO LANDICÆ.

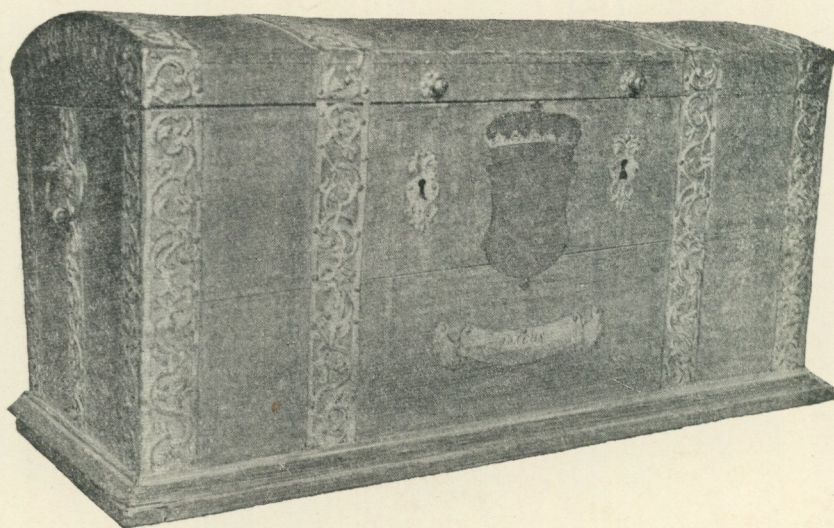

Fig. 4. Finländska nationens fiscus.

Inskriften på kartuschen nedanför skölden lyder:

FISCUS NATIONIS FENNICÆ.

G. Ekholm fot.

(1,07 × 0,56 × 0,63 m.) visar genom det hvälfda locket och genom de vinkelböjda hörnjärnens begynnande öfvergång till längs fogarna löpande beslag, att den tillhör en något senare tid. Denna tidsbestämning bekräftas af orneringen på lockets insida¹. Af denna lämnar intendenten vid Gotlands Fornsal, major Ernst Hellgren, hvilken benäget meddelat utförlig beskrifning och originalfotografi

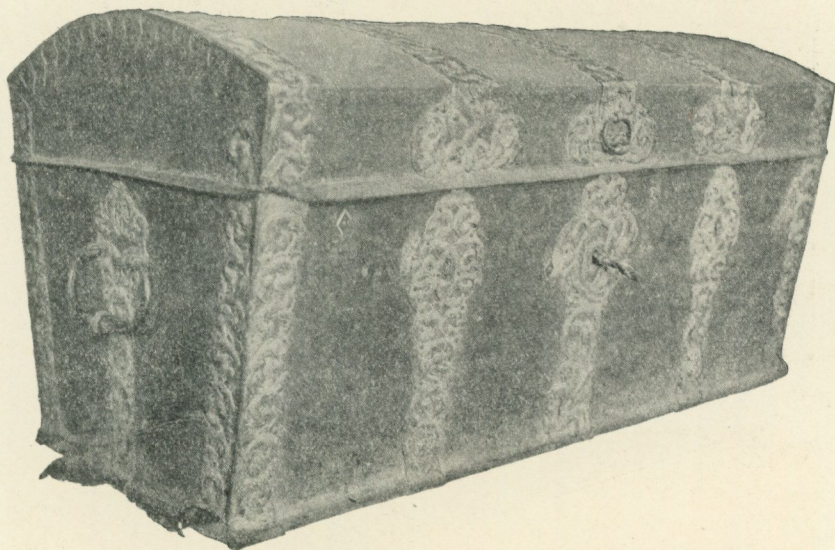

Fig. 5. Upplands nations fiscus.

På framsidan, omkr. 1 dm. nedanför lockets kant synas tydliga märken efter en nu nästan fullständigt borttagen inskrift med metallbokstäfver, lydande FISC. NAT. *ŪPLAN^{AE}*. G. Ekholm fot.

till fig. 3, upplysningen, att där »äro målade växtornament och en lagerkrans samt inuti denna ett vapen, som naturligtvis skall vara Gotlands. Fältet är grönt. Däri ett lamm med grått (blått?) kors. Öfver hela fanan gå växtornament i rött, i hvilka på ett ställe å den yttre korsarmen äro inlagda två korslagda C af 11 mm:s höjd. — — — Kistans typ är ju från 1600-talets slut. Sköldens form och den omgifvande kransen äro Karl XI:s (»lorberskrantz») och de korslagda C:na äro tydligen Karl XI:s eller Karl XII:s.» Ännu

¹ Se fig. i arbetet Nationshusen i Uppsala, utg. af Albin Roosval (Stockh. 1915) s. 288.

tydligare skönjas de yngre dragen hos den i Universitetets museum förvarade *Finländska nationens kista*, fig. 4 ($1,12 \times 0,61 \times 0,62$ m.). Hela denna utveckling kulminerar i den *Fiscus Nationis Uplandicæ* ($0,95 \times 0,55 \times 0,50$ m.), fig. 5, som nu äges af docent Olof Östergren i Uppsala¹. I motsats till de förut behandlade fisci, som äro af ek,

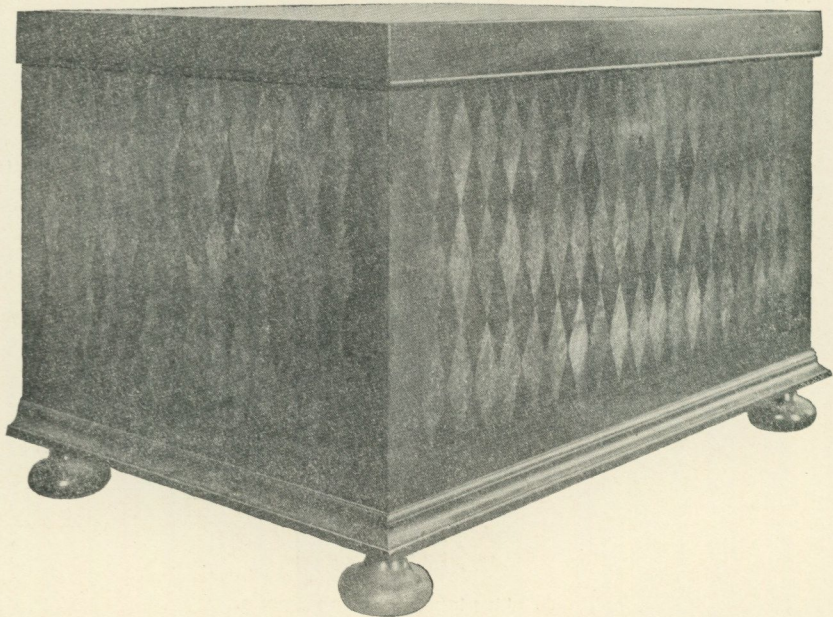

Fig. 6. Södermanlands nations fiscus. G. Ekholm fot.

är denna en furukista, helt klädd med läder. Med sitt starkare hvälfda lock, sitt smala bottenplan och sina rika beslag i senbarockens pompösa former visar sig denna kista tillhöra förra hälften af det 18:e århundradet. Från slutet af samma sekel är *Södermanlands nations kista* ($0,95 \times 0,62 \times 0,59$ m.), fig. 6, som — af ek med inlagdt rutmönster i masurbjörk och päron — representerar den sengustavianska stilen. Den lilla med lock försedda låda (»lädika»), som finns eller funnits vid ena gäveln i de öfriga kistorna, har här utvecklats sig till tre ofvan hvarandra anbragta skjutlådor, hvilka upptaga hela gävelvälfältet.

¹ Om denna kista se närmare Fataburen 1913.

Till dessa i mer och mindre oskadadt skick bevarade nationskistor sluter sig äfven en nyckelskylt — den enda återstoden af *Västgöta nations fiscus*. Den torde förskrifva sig från midten af 1700-talet.

Gunnar Ekholm.

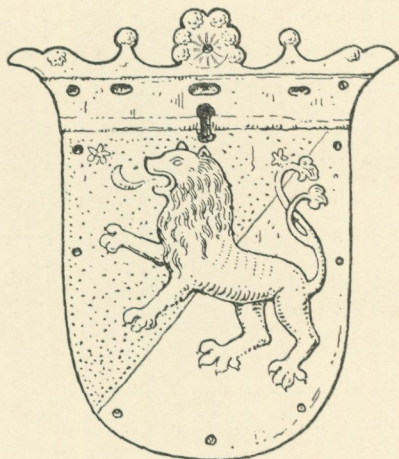

Fig. 7. Nyckelskylt till *Västgöta nations fiscus*.

Utdrag ur äldre litteratur.

Attentat mot »Majstänger» i Färö kyrka 1758.

Ur *O. W. Lemke: Visby stifts herdaminne*. Örebro 1868. S. 548.

I *Fataburen* 1913 s. 111 och följande har dr Ambrosiani skildrat och afbildat ett slags »midsommarstakar» eller »majstänger», hvilka på Gottland till midsommar anbragtes i kyrkorna. Då efterföljande uppgift af honom förbisatts och, på den plats där den förekommer, fortfarande torde undgå forskares uppmärksamhet, må den, i öfverens-